

Oud en nieuw

De groeikernen Almere, Nieuwegein en Zoetermeer zijn voorbeelden van nieuwe steden die de overloop uit de bestaande grote steden moesten opvangen. In veertig jaar is het inwonertal in deze drie groeikernen met 300 duizend gestegen. Gekeken wordt of er verschillen zijn op demografisch en sociaal-economisch gebied met steden van een vergelijkbare bevolkingsomvang die niet zo snel gegroeid zijn.

Groeikernen hebben vanaf het einde van de jaren vijftig een belangrijk onderdeel gevormd van het ruimtelijk beleid in Nederland. De groei van de grote steden in de Randstad moest door een aantal nieuwe (Almere, Lelystad) en bestaande gemeenten worden opgevangen. Voorbeelden van bestaande gemeenten die het predikaat groeikern kregen, zijn Alkmaar, Hoorn, Houten, Nieuwegein, Purmerend, Spijkenisse en Zoetermeer. Nagegaan wordt in hoeverre groeikernen door hun snelle groei in een aantal opzichten afwijken van steden met ongeveer dezelfde omvang die geleidelijker zijn gegroeid. Er is gekozen voor het vergelijken van drie groeikernen met drie bestaande steden. Op deze wijze blijven individuele verschillen tussen gemeenten zoveel mogelijk buiten beschouwing. Op basis van bevolkingsomvang en uiteraard groeihistorie zijn de groeikernen Almere, Nieuwegein en Zoetermeer gekozen en de 'oude' steden Delft, Dordrecht en Leiden. De drie groeikernen zijn gezamenlijk in veertig jaar tijd gegroeid van ruim 16 duizend inwoners tot bijna 316 duizend inwoners. De drie genoemde oude steden hadden veertig jaar geleden samen al 252 duizend inwoners. Door een gestage groei zijn dat er nu 333 duizend.

Groei

Het eerste grote verschil is dus de groei. Maar niet alleen van het aantal inwoners, ook van de werkgelegenheid. Het aantal banen van werknemers in de drie groeikernen samen nam tussen 1973 en 1998 toe van minder dan 10 duizend tot 115 duizend. De banengroei loopt ruwweg zo'n tien tot vijftien jaar achter bij de bevolkingsgroei. Grote forensenströmen richting Amsterdam, Utrecht en Den Haag zijn het gevolg. Ook in Delft, Dordrecht en Leiden is de werkgelegenheid in dezelfde periode gegroeid, van ruim 100 duizend tot bijna 150 duizend.

Bevolking

De leeftijdsgrafiek vertoont ook forse verschillen. In de groeikernen zijn jongeren tot 20 jaar en de categorie 35 tot 50 jaar veel sterker vertegenwoordigd dan in de oude steden. De gezinnen met kinderen hebben zich massaal gevestigd in de groeikernen. Dat vooral de twintigers sterker vertegenwoordigd zijn in de oude steden, heeft uiteraard ook te maken met het feit dat twee van de drie een universiteit huisvesten.

Werk en inkomen

In de groeikernen zijn naar verhouding veel banen van werknemers in de commerciële dienstverlening (handel, transport, communicatie, banken en verzekeringen), bijna 56 procent van het totaal, tegen 13 procent in de nijverheid en ruim 30 procent in de niet-commerciële dienstverlening. In Delft, Dordrecht en Leiden is dit evenwichtiger verdeeld: 41, 17 en dat 42 procent.

Het gemiddeld besteedbaar inkomen per inkomensontvanger verschilt nauwelijks, voor huishoudens ligt dat anders. In 1996 verdiende een huishouden in de groeikernen gemiddeld 53 duizend gulden tegen ruim 47 duizend gulden in de oude steden. Overigens zijn er zowel in de oude als de nieuwe steden veel grotere inkomensverschillen tussen de buurten binnen de gemeenten.

Criminaliteit

De cijfers voor de geweldsmisdrijven ontlopen elkaar nauwelijks. Er is wel een verschil in de categorie vernieling. In de groeikernen werd voor dit delict in 1998 zestienmaal per duizend inwoners proces-verbaal opgemaakt, in de drie oude steden elfmaal per duizend inwoners. ◀

Henk Nijmeijer

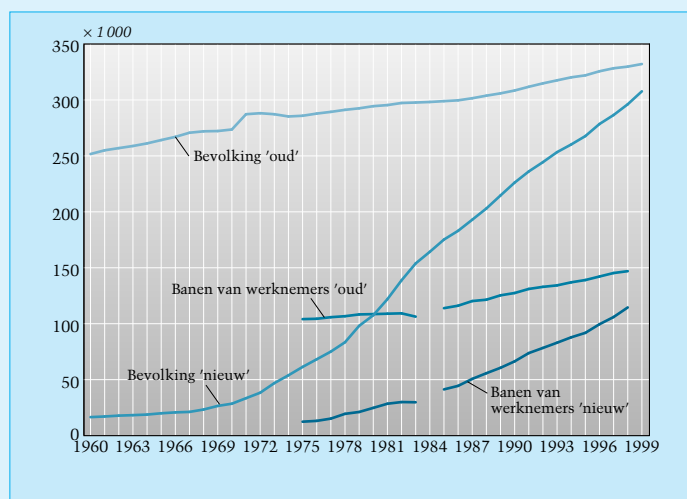
Drie groeikernen en drie oude steden

Almere is als groeikern helemaal bij nul begonnen in de Zuidelijke IJsselmeerpolders. De gemeente is pas in 1984 officieel ingesteld. Op dat moment woonden er overigens al ruim 33 duizend personen. Op 1 januari 2000 had Almere al meer dan 142 duizend inwoners. Nieuwegein kan eigenlijk ook nieuw genoemd worden. Deze gemeente ontstond door samenvoeging van de gemeenten Jutphaas en Vreeswijk. Op het moment van samenvoeging (1 juli 1971) waren er ruim 13 duizend inwoners, momenteel huisvest deze Utrechtse groeikern 63 duizend personen. Toen Zoetermeer in de jaren zestig werd aangewezen als groeikern was het al een plaats met tienduizend inwoners. Het inwonertal is sindsdien met honderdduizend gestegen.

De Zuid-Hollandse steden Delft, Dordrecht en Leiden kunnen met recht oude steden genoemd worden. Alledrie zijn reeds honderden jaren stad, niet alleen qua rechten maar ook wat betreft hun (relatieve) omvang. Gezamenlijk huisvesten deze drie steden nu zo'n 330 duizend inwoners en dat is maar iets meer dan de drie genoemde groeikernen tezamen.

Bevolking en banen van werknemers

Leeftijdsopbouw bevolking 'oud' en 'nieuw', 1998

